

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО КАТАЛОГУ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ (ДОСВІД РОБОТИ НБ ХНУРЕ)

Шевченко Т. Є., зав. відділом наукової обробки документів та організації каталогів
Етенко Н. Ю., учений секретар
Наукова бібліотека Харківського національного університету радіоелектроніки

Сучасна бібліотека вищого навчального закладу вже неможлива без Електронного каталогу. На базі цього інформаційного ресурсу формуються основні бібліотечні технологічні процеси.

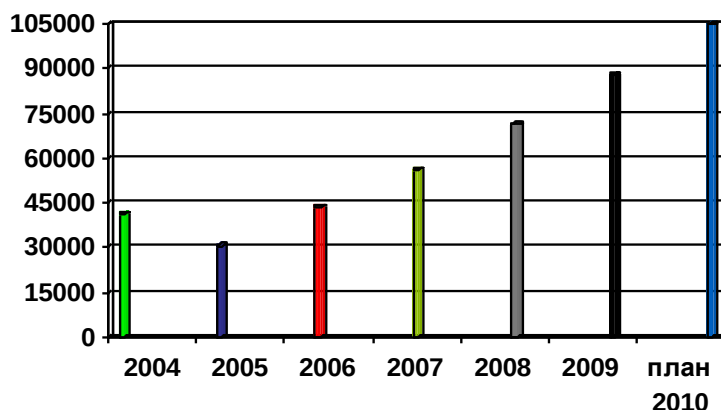
Електронний каталог (далі – ЕК) об'єднує в собі функції традиційних бібліотечних каталогів, якісно доповнює їх. В ЕК можливості пошуку багатократно збільшуються, але при цьому значно збільшуються і вимоги до вводу інформації. Саме якісний, правильно створений бібліографічний запис є головним елементом Баз даних ЕК. Створення, організація, якісне наповнення ЕК – це велика, кропітка робота, яка потребує залучення професіоналів каталогізаторів, систематизаторів, інженерів, які забезпечують технічну підтримку.

ЕК наукової бібліотеки ХНУРЕ підтримується АІБС «УФД/ Бібліотека». На 1 вересня 2010 року в ЕК – 98779 бібліографічних записів, це нові надходження книг, періодичних видань, електронних матеріалів до нашого фонду починаючи з 1992 року і також ретроспективна частина фонду.

Створенням записів ЕК займаються співробітники відділів:

- комплектування (облік та реєстрація документів)
- наукової обробки документів (каталогізація, систематизація)
- формування електронних ресурсів (опис е-документів)
- науково-бібліографічний (аналітичний розпис збірників праць вчених ХНУРЕ, деяких періодичних видань).

Діаграма1: Тенденції наповнення ЕК



Типовидовий склад ЕК – це навчально-методична, наукова, художня, інша література та періодичні видання.

При створенні бібліографічного запису ми намагаємося максимально повно розкрити зміст документу та інформацію про нього відповідно до існуючих стандартів з опису документів.

Одним з напрямків роботи з ЕК у нашій бібліотеці є створення бібліографічних записів на ретроспективну частину фонду бібліотеки (документи, які надійшли до фонду до 1992 року). Найактивніша частина фонду була занесена до ЕК під час створення електронної картотеки книгозабезпеченості в «УФД» - документи вносилися до ЕК згідно рекомендаціям кафедр, відповідно дисциплін, що вивчаються.

Вже четвертий рік у бібліотеці працює група ретроуведення, до якої увійшли представники різних відділів бібліотеки. Мета їх роботи – повністю відобразити фонд бібліотеки в ЕК. Були визначені етапи ретроуведення, розроблені технологічні карти на процеси, що виконуються, було проведено навчання співробітників (правила створення бібліографічного запису в «УФД», робота з систематичним, топографічним, службовим алфавітним каталогами, робота з інвентарними книгами). Під час роботи групи вже створено близько 23 тисяч бібліографічних записів ЕК. За останні роки активізовано процеси ретроконверсії, ретроуведення, штрих-кодування та на цій основі реалізована функція «Автоматизована видача та прийом літератури» на студентському абонементі. Наприклад, це дозволило нам у вересні 2010 року провести автоматизовану масову видачу літератури студентам 1 курсу лише за один день – було обслуговано 772 користувача, яким було видано 12 403 примірника літератури.

Надалі ми плануємо збільшити темпи введення ретроспективної частини фонду до ЕК.

Таблиця 1: Кількість записів за ретроуведенням

Рік	2007	2008	2009	на 1.09.2010
<i>Кількість записів</i>	4978	8224	8354	7245

Також у нашій бібліотеці ведеться робота з ретроуведення до ЕК фонду рідкісних та цінних видань, на початок вересня 2010 року це 3697 бібліографічних записів. У 2009 році ці записи почали редагуватися у зв'язку з набуттям чинності з жовтня 2008 року в Україні ДСТУ ГОСТ 7.87 : 2008 Книжкові пам'ятки. Загальні вимоги. Згідно пункту 7.2 цього стандарту опис книжкових пам'яток повинен мати анотацію з докладними книгознавчими характеристиками видання..

Для підвищення якості і поліпшення інформаційно-пошукових можливостей ЕК редагування його бібліографічних записів стає все більше актуальним. Об'єм ЕК росте, на жаль, росте і кількість помилок, описок та ін. Помилки робляться на різних етапах формування бібліографічного запису, обумовлені вони, насамперед, людським фактором, різним рівнем кваліфікації. У науковій бібліотеці ХНУРЕ ведеться планомірна робота по редагуванню записів ЕК – перевіряються правильність заповнення полів бібліографічного опису. Нажаль, у штатному розкладі бібліотеки немає посади редактора ЕК, тому для цього процесу було залучено 2 головних спеціаліста бібліотеки – головний бібліотекар відділу зберігання фондів та головний бібліограф науково-бібліографічного відділу.

Питання лінгвістичного забезпечення ЕК також актуальне для наших каталогізаторів та систематизаторів. Ведеться певна робота по редагуванню та наповненню рубрик «Каталогів тем» нашого ЕК. Ця робота буде продовжуватися і вдосконалюватися надалі.

ЕК стає все більше популярним серед користувачів. Доступ до нашого ЕК здійснюється з 2006 року в локальній мережі університету. ЕК активно використовується відвідувачами Електронного читального залу, які належно оцінили пошукові можливості цього каталогу.

Таблиця 2: Кількість звернень до ЕК в електронному читальному залі

Рік	2007	2008	2009	на 1.09.2010
<i>Кількість звернень</i>	4345	14345	17314	12509

Але ми вважаємо, що організація доступу до ЕК з глобальної мережі є на сьогодні для усіх бібліотек стратегічним завданням. Тому, з 2008 року відкрито вільний доступ до нашого ЕК з мережі Інтернет через пошукову веб-сторінку АІБС «УФД» на сайті бібліотеки. Лічильники звернень до ЕК через Інтернет ми плануємо встановити у

наступному році, але за відгуками користувачів кількість таких звернень достатньо велика. Крім того, службою технічної підтримки та програмного забезпечення нашої бібліотеки розроблено проекти з дистанційного замовлення літератури з ЕК та електронної доставки документів для наших віддалених користувачів.

Пошук в ЕК можливо здійснити як за всіма полями, задіявши одну опцію, так і за багатьма полями бібліографічного опису в опції «Розширений перелік полів». Отримавши результати пошуку користувач має можливість ознайомитися зі стислим або повним бібліографічним описом документів, кількістю їх примірників, містом збереження, наявністю електронної копії. Крім того, завдяки АІБС «УФД» 15 тисяч електронних матеріалів БД «Електронна бібліотека» прив'язані до їхнього бібліографічного опису в ЕК. Але з огляду на дотримання авторських прав доступ до цих повних текстів обмежується локальною мережею ХНУРЕ.

Для популяризації ЕК серед наших користувачів велику роль відіграють практичні заняття з «Основ інформаційної культури», розділ «Новітні інформаційні технології у бібліотеці». На заняттях, які проводяться у комп'ютерних класах Інформаційно-обчислювального центру університету, студенти отримують навички розширеного пошуку в ЕК нашої бібліотеки та у повнотекстовій БД «Електронна бібліотека».

Перевагами ЕК є доступність інформації, оперативність пошуку, поєднання спрощеного та багатоаспектного пошуку, одержання різноманітних довідок про джерело інформації, наочність результатів пошуку.

ЕК є одним з головних інформаційних ресурсів бібліотеки вищого навчального закладу, він дозволяє нашим користувачам комфортно та оперативно одержувати максимально повну інформацію про документи традиційного (паперового) фонду бібліотеки та матеріалів в електронному вигляді.